

EUROPASTRATEGIE PROVINCIE UTRECHT 2020-2023

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	2
1. Waarom een Europastrategie voor de provincie Utrecht?	3
2. Utrechtse inzet in Europa	4
2.0 Europese context	4
2.1 Prioriteiten	5
○ Gezond Stedelijk Leven	6
○ Multimodale & slimme mobiliteit	8
○ Energietransitie	9
2.2. Aandachtsgebieden	10
○ Digitalisering	10
○ (Circulaire) Economie	11
○ Plattelandsontwikkeling	11
3. Hoe werken we in relatie tot Europa?	13
3.0. Algemene uitgangspunten	13
3.1. Europa in de provinciale organisatie	13
3.2. Monitoring, signalering en advisering	14
3.3. Beleidsbeïnvloeding	15
3.4. Profilering	15
3.5. Europese financiering	16
3.6. Middelen en verantwoording	17
BIJLAGE: Europese context	19
○ Europese Green Deal	19
○ Digitale Toekomst	22

SAMENVATTING

Het doel van de Europastrategie 2020-2023 is om Europa¹ optimaal te laten bijdragen aan de Utrechtse opgaven. Deze zijn leidend voor de inzet van de provincie Utrecht richting Europa. Om deze inzet zo effectief mogelijk te maken geeft de Europastrategie er **richting** aan door het wat te hoe ervan te beschrijven:

- **wat** de Utrechtse prioriteiten in Europa zijn (§2) en
- **hoe** de provincie in relatie tot Europa werkt (§3).

Hiermee zorgt de strategie enerzijds voor de **duurzaamheid van de inzet** die nodig is om in Europees verband resultaten te behalen. Anderzijds verschaft ze door haar strategische karakter ook de nodige **ruimte**, binnen de ingeslagen richting. Zo kunnen we flexibel reageren op maatschappelijke en beleidsontwikkelingen in Utrecht en in Europa.

De provincie Utrecht richt zich in relatie tot Europa op de volgende drie **prioriteiten**:

- Gezond Stedelijk Leven,
- Multimodale en slimme mobiliteit en
- Energietransitie.

Voor deze prioriteiten verwachten we dat Europa het meest kan bijdragen in beleid, regelgeving, kennis en financiële middelen. Voor deze opgaven is de inzet in relatie tot Europa ook reeds verankerd in de desbetreffende Utrechtse beleidskaders.

Daarnaast besteden wij **extra aandacht** aan de volgende drie thema's in relatie tot Europa:

- Digitalisering,
- (Circulaire) Economie,
- Plattelandsontwikkeling.

De Utrechtse beleidskaders voor deze thema's zijn nog in ontwikkeling. De rol van Europees beleid en Europese instrumenten op deze gebieden is echter groot. Mede daarom verdienen deze thema's extra aandacht in relatie tot Europa.

De bovengenoemde prioriteiten en aandachtsgebieden sluiten goed aan op de Europese prioriteiten zoals uiteengezet in de Europese Green Deal en in de strategie "Shaping Europe's digital future". We richten ons daarbij op Europees beleid, regelgeving, financiering, kennisuitwisseling en profilering. Samen met onze partners in de regio, in Nederland en in Europa, volgen we de relevante beleidsontwikkelingen in Brussel en zo nodig leveren we een bijdrage aan de ontwikkeling ervan.

Noot over de Covid19-crisis

Hoewel in het voorjaar 2020 het bestrijden van de acute gezondheids crisis en de directe economische gevolgen ervan alle aandacht vraagt, verklaart de Europese Commissie dat de Green Deal, als "het investeringsplan voor Europa", juist nu nodig is om het continent uit de recessie te trekken. Ondanks enige vertraging van sommige voorstellen gaat de Commissie dan ook door op de ingeslagen weg en wijkt niet af van de prioriteiten op klimaat, verduurzaming, milieu en digitalisering. De weg naar economisch herstel moet volgens de Commissie leiden via investeringen op deze terreinen.

De Europese noodmaatregelen hebben voornamelijk betrekking op dit jaar (2020), oftewel op de huidige budgettaire periode (i.e. MFK=meerjarig financieel kader). Ze zijn generiek (zoals verruiming van de mogelijkheden voor geoorloofde staatssteun) of hebben vooral betrekking op de lidstaten (zoals inzet van het Solidariteitsfonds of het steunprogramma van de Europese Centrale Bank). Alleen zeer beperkt zijn ze direct relevant voor de provincie, zoals bij de versoepeling van de inzet van Structuurfondsen. Europese Commissievoorzitter Von der Leyen heeft verklaard dat het nieuwe MFK 2021-2027 het nieuwe Marshallplan voor Europa moet worden.

¹ De Europastrategie gaat over de inzet van de provincie in het kader van de Europese Unie (EU). In overeenstemming met de gewone taalpraktijk gebruiken we "Europa" om de Europese Unie aan te duiden. De strategie heeft ook betrekking op landen buiten de EU, zoals Zwitserland of Noorwegen, die op verschillende wijzen door verdragen verbonden zijn met de Unie.

1. WAAROM EEN EUROPASTRATEGIE VOOR DE PROVINCIE UTRECHT?

“Europa”, oftewel de Europese Unie, is naast gemeenten, waterschappen, andere provincies en het Rijk, de vijfde bestuurslaag waar de provincie Utrecht mee te maken heeft.

Europese wetgeving heeft directe gevolgen voor de provincie. De provincie moet Europese regelgeving naleven en implementeren.

Europa biedt ook kansen voor financiering, kennisuitwisseling en profilering. Daarom volgen wij actief de Europese beleidsontwikkelingen en daar waar nodig probeert de provincie, samen met haar partners, deze te beïnvloeden. Deze monitoring en lobby voert de provincie niet alleen uit, maar in verschillende verbanden, zoals het Interprovinciaal Overleg (IPO), het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) in Brussel, de Regio Randstad en diverse Europese netwerken.

In deze Europastrategie herijkt de provincie Utrecht haar Europese prioriteiten voor de periode 2020 t/m 2023. Een herijking is nodig omdat de situatie in Utrecht en in Europa is veranderd. Na de Provinciale Statenverkiezingen in maart 2019 kwam een coalitie van GroenLinks, CDA, D66, PvdA en ChristenUnie met “Nieuwe energie voor Utrecht” aan het roer. In mei 2019 is het nieuwe Europese Parlement gekozen en in december 2019 trad de nieuwe Europese Commissie aan met een bijzonder ambitieus beleidsprogramma op het gebied van klimaat, milieu, energietransitie en digitalisering.

De Europastrategie geeft **richting** aan de inzet van de provincie door te beschrijven **wat** de Utrechtse prioriteiten in Europa zijn (§2) **en hoe** de provincie in relatie tot Europa werkt (§3). Hiermee zorgt de strategie enerzijds voor de **duurzaamheid van de inzet** die nodig is om in Europees verband resultaten te behalen. Anderzijds verschaft ze door haar strategische karakter ook de nodige **ruimte**, binnen de ingeslagen richting, om flexibel te kunnen reageren op maatschappelijke en beleidsontwikkelingen in Utrecht en in Europa.

Door richting te geven aan de inzet van de provincie in Europa beogen wij Europa optimaal te laten bijdragen aan de Utrechtse opgaven. Daarom is deze strategie dienend aan de doelstellingen van de provincie zoals die geformuleerd zijn in de diverse inhoudelijke beleidskaders.² Deze inhoudelijke beleidskaders zijn reeds of worden nog vastgesteld door Gedeputeerde en Provinciale Staten. De Europastrategie vormt een nadere uitwerking op deze beleidskaders voor wat betreft de inzet richting Europa. Zij selecteert de meest kansrijke beleidsthema's (in §2), faciliteert de inzet door onze werkwijze in Europa te beschrijven (§3) en brengt de inzet van de provincie Utrecht samen in een strategisch kader. Hiermee geeft deze strategie invulling aan de signalerende, coördinerende en faciliterende rol van de portefeuille Europa t.a.v. het Europees aspect van de inhoudelijke beleidsvelden van de provincie.

² Het gaat in ieder geval om de volgende beleidskaders:

- Regionale Economische Agenda 2020-2027
- Economische Visie 2020-2027 Focus op een vitale en duurzame economie
- Aanjaagprogramma Gezonde Leefomgeving 2016-2019 en 2020-2023 (in ontwikkeling)
- Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht Regio Utrecht 2018 – 2020 en het vervolg erop (in ontwikkeling)
- Mobiliteitsplan van de provincie Utrecht: Mobiliteitsvisie, Mobiliteitsprogramma en Uitvoeringsprogramma's Fiets, Goederenvervoer, Knooppunten, Openbaar Vervoer, Provinciale (Vaar)wegen, Verkeersveiligheid en Smart Mobility
- Programmaplan Energietransitie 2020-2025
- De Digitale Routekaart Slimcity2025 voor de informatievoorziening van de Provincie Utrecht en Actieplan digitale transformatie (in ontwikkeling)
- Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie (in ontwikkeling)

2. DE UTRECHTSE INZET IN EUROPA

2.0. EUROPESE CONTEXT

In 2019 kreeg Utrecht nieuwe Provinciale en Gedeputeerde Staten. Europa kreeg in dat jaar een nieuw Parlement (in juli) en een nieuwe Commissie (in december). Beide Europese organen hebben een zittingstermijn van vijf jaar (i.e. tot 2024). De nieuwe Commissievoorzitter, de Duitse Christendemocrate Ursula von der Leyen, presenteerde zes prioriteiten voor de komende vijf jaar:

- Een Europese Green Deal;
- Een Europa dat klaar is voor het digitale tijdperk;
- Een economie die werkt voor de mensen;
- Het beschermen van de Europese levenswijze;
- Een sterk Europa in de wereld;
- Een nieuwe impuls voor de Europese democratie.

Met name **de eerste twee prioriteiten** sluiten nauw aan op de beleidsterreinen van decentrale overheden en ook op Utrechtse uitdagingen en ambities. De overige vier prioriteiten betreffen zaken buiten de scope van Nederlandse provincies, zoals de Economische en Monetaire Unie, een Europees werkloosheidsherverzekeringstelsel en een Europees minimum inkomen, de bescherming van de rechtsstaat en van externe grenzen van de Unie, bestrijding van terrorisme en van georganiseerde misdaad, Europese handelsverdragen, defensie-unie, institutionele hervormingen van de EU.

De overkoepelende ‘roadmaps’ voor de prioriteiten **“Europese Green Deal”** en **“Europa klaar voor het digitale tijdperk”** zijn ook als eerste door de nieuwe Europese Commissie gepresenteerd, respectievelijk in december 2019 en februari 2020.

De Europese Green Deal is een ambitieuze overkoepelende strategie voor een klimaatneutraal Europa in 2050, met aankondiging van vele beleidsinitiatieven op het gebied van:

- **klimaat**ambitie (reductie CO₂-uitstoot),
- schone, betaalbare en veilige **energie**,
- schone en circulaire **economie**,
- duurzame en slimme **mobiliteit**,
- energie- en hulpbronnefficiënte wijze **bouwen en renoveren**,
- eerlijk, gezond en milieuvriendelijk **voedselsysteem** (*Farm to Fork-strategie*),
- herstel van ecosystemen en **biodiversiteit**,
- gifvrij **milieu** (*‘zero pollution’-actieplan*) en
- groene **financiering** en investeringen en een rechtvaardige transitie.

De afzonderlijke voorstellen die onder verschillende thema’s van de Green Deal vallen worden in de loop van 2020 en 2021 gepubliceerd. De Europese Green Deal is de nieuwe **groei**strategie voor Europa en de eerste prioriteit van de nieuwe Europese Commissie, onder directe verantwoordelijkheid van de eerste vicevoorzitter Frans Timmermans. Deze strategie om de Europese economie ingrijpend te verduurzamen zal doorwerken op nagenoeg alle beleidsterreinen en zal ook van grote invloed zijn op veel verschillende beleidsterreinen van de provincie.

Het tweede grote beleidspakket dat de Europese Commissie na de Green Deal presenteerde, betrof de commissieprioriteit ‘een digitaal Europa dat klaar is voor de toekomst’. Op 19 februari 2020

publiceerde de Commissie de overkoepelende strategie ('roadmap') "Shaping Europe's **digital future**"³, een 'Datastrategie' en een 'witboek over kunstmatige intelligentie.

De Commissie zet in op de volgende drie doelstellingen:

- technologie die werkt voor mensen,
- een eerlijke en concurrerende economie,
- een open, democratische en duurzame samenleving.

Om deze doelen te bereiken wil de Commissie onder andere het actieplan voor 5G en 6G updaten en een Europese Cybersecurity-strategie uitbrengen. De Commissie zet zich ervoor in om grote sociaal-economische organisaties, zoals scholen, ziekenhuizen en bedrijven, al in 2025 te verbinden met Gigabit connectiviteit. De regels voor digitale diensten moeten gelijk zijn voor heel Europa. Ook wil de Commissie digitalisering inzetten voor de doelen van de Green Deal: het tegengaan van de klimaatverandering en het realiseren van de groene transitie.

In de bijlage hieronder gaan we nader in op beide strategieën: de Europese Green Deal en de Digitale Toekomst.

2.1. PRIORITEITEN

Zoals hierboven geschetst zet de Europese Unie sterk in op verduurzaming, energietransitie en digitalisering. Deze koers sluit goed aan bij de richting die de provincie Utrecht met haar regionale partners kiest, o.a. in de Regionale Economische Agenda 2020-2027. Deze brede, middellange-termijnagenda is opgesteld in opdracht van provincie Utrecht, gemeenten Amersfoort, Hilversum en Utrecht, in samenwerking met U16, Regio Amersfoort en Regio Gooi en Vechtstreek. De agenda vertaalt de belangrijkste maatschappelijke opgaven van de regio naar economische kansen, uitgaande van kwalitatieve en inclusieve groei: gezond stedelijk leven, energietransitie, circulaire economie, klimaatadaptatie, duurzame mobiliteit en digitalisering. In de Regionale Economische Agenda 2020-2027 kiest de regio voor een groene, gezonde en slimme economie en de inzet op

- i. toekomstgerichte leefomgeving,
- ii. gezonde mensen en
- iii. waardevolle digitalisering.

In overeenstemming met de parallelle beleidsontwikkelingen in Europa en in Utrecht willen we de komende jaren de volgende drie inhoudelijke accenten leggen in relatie tot Europa:

- Gezond Stedelijk Leven,
- Multimodale en slimme mobiliteit,
- Energietransitie.

Van alle Utrechtse opgaven verwachten wij voor deze drie **prioriteiten** dat Europa het meest kan bijdragen. Voor deze opgaven is de inzet in relatie tot Europa ook reeds verankerd in de Utrechtse beleidskaders.

Daarnaast hebben de volgende drie thema's onze **extra aandacht** in relatie tot Europa:

- Digitalisering,
- (Circulaire) Economie,
- Plattelandsontwikkeling.

³ "De digitale toekomst van Europa vormgeven" Het document is op het moment van schrijven (nog) niet in het Nederlands verschenen.

De Utrechtse beleidskaders voor deze thema's zijn nog in ontwikkeling. De rol van Europees beleid en Europese instrumenten op deze gebieden is echter groot. Mede daarom verdienen deze thema's extra aandacht in relatie tot Europa.

Bij al deze inhoudelijke prioriteiten en aandachtsgebieden hebben we speciale aandacht voor Europese financiering.

Prioriteit 1 'Gezond Stedelijk Leven'

Wat is gezond stedelijk leven?

Een regio waar gezondheid centraal staat in alles wat we doen. Een regio van gezonde inwoners in een gezonde leefomgeving. Waar iedereen kan meedoen, en iedereen zich thuis mag voelen. In een gezonde regio hebben mensen een passende baan of opleiding of zijn ze op een andere manier actief bij de samenleving betrokken. Je kunt er prettig wonen in een schone, groene omgeving met zo min mogelijk overlast. Een omgeving die uitnodigt tot een gezonde levensstijl, aanzet tot beweging en levendig is door de recreatieve en culturele functies. Waar ontmoeting vanzelfsprekend is. Waar duurzaamheid de norm is. En waar we economisch sterk blijven, juist door aandacht te hebben voor gezond stedelijk leven voor iedereen.⁴

Het realiseren van een gezonde leefomgeving om daarmee onze regio gezond, veilig, economisch vitaal, bereikbaar en aantrekkelijk te houden, is één van de belangrijkste opgaven van de provincie. Het is ook een opgave die de hele regio verenigt. Veel van onze partners hebben een gezonde leefomgeving op de agenda staan. Ze herkennen deze uitdaging en hebben een eigen rol in de aanpak ervan. De uitdaging om onze leefomgeving gezond te houden is nauw verbonden met het verstedelijkte karakter van onze regio. Veel bedrijvigheid, verkeer en lawaai brengen gezondheidsrisico's met zich mee door stress, luchtverontreiniging en geluidsoverlast. Inwoners van stedelijke gebieden lopen risico's op overgewicht door slechte voeding en te weinig bewegen. Hoge bevolkingsdichtheid werkt snelle verspreiding van infectieziektes in de hand. En klimaatverandering betekent voor bebouwde gebieden extra problemen door hittestress en wateroverlast. Tegelijkertijd wonen er steeds meer mensen in steden en stedelijke gebieden. Meer dan 70% van de Europese bevolking leeft al in een stedelijk gebied⁵. Vandaar dat Utrecht, een van de meest competitieve regio's van Europa, een interessante experimenteerruimte, een Europees 'living lab', is voor innovatieve oplossingen om een verstedelijkte regio gezond te houden: **Healthy Urban Living**. In deze internationaal aantrekkelijke propositie komen drie beleidlijnen, Groen, Gezond en Slim, van de Economic Board Utrecht samen. Het regionale profiel van Healthy Urban Living past uitstekend in de Europese ambitie voor de vergroening van de economie en bescherming van het milieu en klimaat van de Green Deal.

Onder de naam "**Utrecht Region**" bouwen de provincie Utrecht en haar regionale partners al sinds enkele jaren aan een internationaal profiel als een Healthy Urban Living-regio (zie hieronder §3.5 'Profilering'). Daar zien we al de eerste resultaten van. Utrecht begint langzamerhand bekend te worden als een van de meest competitieve Europese regio's die innovatieve oplossingen ontwikkelt om de inwoners van een druk, verstedelijk gebied gezond te houden. Het gaat daarbij niet alleen om technische snufjes, maar ook om sociale- en beleidsinnovaties: het samen met verschillende partijen én met de inwoners werken aan gedragsverandering en een betere inrichting van ruimte. De komende jaren gaan we hiermee door om de naam van Utrecht Region als een Europese

⁴ Regionale Economische Agenda 2020-2027, p.4

⁵ <https://agendastad.nl/urban-agenda>

experimenteerruimte (living lab) voor Healthy Urban Living verder te verstevigen, om kennis te delen, Europees beleid beïnvloeden en Europese financiering aan te trekken.

We gaan door met onze lobby voor **gezonde lucht**. Dit doen we in samenwerking met onder andere de provincies Noord- en Zuid-Holland, de gemeente Utrecht en het Rijk. Een belangrijk kader wordt gevormd door het Schone Lucht Akkoord dat de provincie Utrecht op 13 januari 2020 heeft ondertekend. We richten ons bij de lobby, binnen onze eigen mogelijkheden en in onze eigen netwerken, op aanscherping van de Richtlijn Luchtkwaliteit, en dan met name voor de fijnere fractie van fijnstof (PM_{2,5}). We streven naar een internationaal beleid dat meer gericht is op gezondheidswinst en minder op grenswaarden en hotspots. We vragen daarbij niet alleen om ambitieuze internationale doelstellingen voor het luchtbeleid, maar ook om aanpak van de luchtproblematiek bij de bron (Europees bronbeleid). Een specifiek aandachtspunt is het probleem van de voornamelijk uit Nedersaksen afkomstige ammoniakzouten die door reacties in de lucht secundair fijnstof (PM_{2,5}) vormen. Deze luchtvervuiling komt voor een groot deel doordat mest in Duitsland uitgereden wordt in plaats van geïnjecteerd. Bij de aanpak hiervan willen we onder leiding van het Rijk gezamenlijk optrekken met de grensprovincies en het RIVM om in Europees verband deze bron van luchtvervuiling te agenderen. Onder leiding van het Rijk zetten we ons binnen onze mogelijkheden en netwerken in voor strengere normen voor industriële uitstoot (aanscherping van de Europese Richtlijn industriële emissies en BBT-conclusies⁶).

Ook vanuit het uitvoeringsprogramma **Goederenvervoer** zetten we in op Europese lobby en subsidies voor verduurzaming van het goederenvervoer over de weg en over het water, door stimulering van clean energy hubs (schone brandstoffen en energiedragers, zoals waterstof) bij de goederencorridors langs weg en water, stimulering schone binnenvaart, modal shift (van vies naar schoon, van weg naar water of van 'groot' naar 'klein') en meer efficiency (o.a. bundeling van goederenstromen) en door verbetering interregionale en internationale samenwerking. Energietransitie en circulariteit (o.a. bouwlogistiek en afval) spelen hierbij een belangrijke rol. We pleiten voor invoering van een Europees energielabel voor de motoren van binnenvaartschepen vergelijkbaar met de Europese emissienormen voor wegvoertuigen (EURO 6). (Voor Multimodale en slimme mobiliteit zie de volgende paragraaf hieronder.)

We verkennen mogelijkheden voor Europese kennisuitwisseling op het gebied van bestrijding van **geluidsoverlast**, bijvoorbeeld door gebruik van stil asfalt.

Wij continueren ook onze lobby voor een **integrale gezondheidsbenadering** in het Europese milieubeleid, zoals onze inzet voor het opnemen van het gezond stedelijk leven (Healthy Urban Living) als een thema in het 8^e Milieuactieprogramma (8^e MAP) 2021-2027 van de Europese Unie.

De provincie werkt met haar partners aan de **Data- en Kennishub Gezond Stedelijk Leven**, een initiatief van de Economic Board Utrecht (EBU), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en de Universiteit Utrecht (UU). Door kennis, voorbeelden en gegevens te bundelen en te ontsluiten versterken we de internationale positie van Utrecht op het gebied van Healthy Urban Living. We verkennen de mogelijkheden voor Europese promotie en financiering van de Data- en Kennishub Gezond Stedelijk Leven.

⁶ De vergunningverlener moet bij het opstellen van de omgevingsvergunning milieu rekening houden met de zogenaamde Beste Beschikbare Technieken (BBT)-conclusies van de Europese Commissie.

Bij onze profilering en lobby maken we gebruik van regionale en internationale netwerken zoals het Utrechtse **Health Hub** en het **Regions for Health Network** (RHN) van de Europese afdeling van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO).

Er is ook veel kennis in de regio aanwezig op het gebied van **klimaatadaptatie**, bijvoorbeeld bij het RIVM, KNMI, de Universiteit Utrecht, grote ingenieursbureaus of bij het cluster van circa 80 geodata-bedrijven in Amersfoort, waar nu al wereldwijd gebruik van wordt gemaakt. Deze kennis willen we in Europa delen. We kunnen ook van andere Europese regio's leren, bijvoorbeeld hoe je hittebestendig kunt bouwen. We vinden dat er meer aandacht in Europa moet komen voor klimaatadaptatie: het stelt investeringen veilig, voorkomt schade in de toekomst en verbetert tegelijkertijd het welzijn en welbevinden van inwoners.

Prioriteit 2 'Multimodale & slimme mobiliteit'

De druk op het regionale mobiliteitssysteem in de provincie Utrecht is groot en wordt alleen maar groter: zowel het aantal banen als het aantal inwoners neemt immers toe. Voor een goede bereikbaarheid in de toekomst is er een schaa sprong van het systeem nodig: een capaciteitsuitbreiding van wegen, fietspaden, OV etc. Maar eerst moeten we de bestaande infrastructuur en alle vervoermiddelen (modaliteiten) slimmer benutten. Daarom zetten wij met Smart Mobility in op het beter benutten van het aanbod in relatie tot de vraag. Daarmee willen wij balans creëren. Vandaar dat we aan een integrale, multimodale oplossing van het mobiliteitsvraagstuk werken om de provincie bereikbaar, gezond en aantrekkelijk te houden voor wonen, werken en recreëren. Zo zetten we in op opschaling van het OV, innovatieve vormen van verkeersreductie, snelle invoering van elektrische (deel)auto's en daarvoor noodzakelijke (bidirectionele) laadinfrastructuur, opschaling van mobiliteitsdiensten ('mobility as a service', MaaS), en slimme mobiliteitsoplossingen. We bieden ruimte aan nieuwe experimentele oplossingen en succesvolle tools schalen we op in en buiten de regio. We stimuleren het fietsgebruik, met als doel dat in 2023 50% van de ritten korter dan 15 kilometer op de fiets plaatsvindt. Wij willen van de provincie Utrecht dé fietsregio van Europa maken.⁷

Bij al deze uitdagingen en ambities zien we kansen in Europa. In de Europese Green Deal zet de Europese Commissie namelijk nadrukkelijk in op geautomatiseerde en geconnecteerde multimodale mobiliteit en slimme verkeersbeheersystemen. Daarom verkennen we de mogelijkheden voor Europese **financiering** van verschillende mobiliteitsopgaven. We vragen meer aandacht in Europa voor een integrale, multimodale (inclusief fiets en OV) oplossing van het bereikbaarheidsvraagstuk, bijvoorbeeld door verbetering van **internationale spoorverbindingen**, maar ook door het scheppen van een meer **gelijkwaardig speelveld** in de Europese interne markt voor verschillende vormen van vervoer. We wisselen kennis uit met vergelijkbare Europese regio's over vragen zoals: hoe pakken zij een schaa sprong in mobiliteit aan? We leveren een bijdrage aan standaardisatie, harmonisatie en interoperabiliteit op Europees niveau van communicatieprotocollen voor **slimme mobiliteit** (*smart mobility*). Daarbij werken we samen met onze Europese partners in het **C-ITS** (*Cooperative Intelligent Transport Systems*) **platform** van het Europese **netwerk POLIS**. In dit gerenommeerde netwerk komen regio's en steden uit heel Europa samen om kennis uit te wisselen en hun aanpak af te stemmen met betrekking tot duurzame en slimme mobiliteit. Binnen POLIS nemen we deel aan inhoudelijke werkgroepen en platforms die bijdragen aan de doelstellingen van het uitvoeringsprogramma Smart Mobility. De provincie Utrecht is ook aangesloten bij **ERTICO – ITS Europe**, dat is een publiek-private

⁷ De veranderde verkeersgedrag door de uitbraak van de Covid19-pandemie in maart 2020 biedt mogelijk kansen om de realisatie van een aantal doelstellingen te versnellen door meer thuis- en telewerken en meer gebruik van fiets.

samenwerking tussen 120 serviceproviders, leveranciers, verkeers- en transportindustrie, research, overheden, gebruikersorganisaties, operators van mobiele netwerken en voertuigenfabrikanten. Dankzij ERTICO – ITS EUROPE kunnen we succesvolle maatregelen uit Europese landen makkelijk toe-passen binnen de provincie Utrecht. Door gebruik te maken van bestaande kennis en beproefde technologie kunnen wij snel en doeltreffend projecten realiseren. Onder het uitvoeringsprogramma Smart Mobility onderzoeken wij ook of we **Europese financiering** kunnen krijgen voor het uitvoeren van maatregelen binnen deze uitvoeringsperiode.

We profileren **Utrecht als dé fietsregio in Europa** en als **experimenteerruimte** ('living lab') voor nieuwe mobiliteitsconcepten, zoals gecombineerd vervoer, OV-knooppunten, fietsenstalling stationsplein Utrecht, MaaS-pilot Leidsche Rijn, de Schwung-app en het 'fietspad van de toekomst'. We zetten de provincie als dé fietsregio van Europa op de kaart door internationaal kennis te ontwikkelen en delen via deelname aan Europese projecten en samenwerking binnen Europese netwerken, zoals de Dutch Cycling Embassy en European Cycling Federation. Wij gaan actief op zoek naar Europese partners om mee samen te werken. En we willen ons aansluiten bij consortia (organisaties met een tijdelijke bundeling van kennis en krachten om een groot project te realiseren) op het gebied van innovatieve oplossingen voor veilig, comfortabel en snel fietsen. Hoe realiseren andere regio's innovatieve snelfietsroutes? Wij zien onder meer Europese kansen voor projecten rondom smart mobility (Intelligente Transport Systemen, big data), langeafstands- en snelfietsroutes, bereikbaarheid van belangrijke werklocaties per fiets en gedragsverandering.

Prioriteit 3 'Energietransitie'

De provincie Utrecht heeft scherpe doelen op het gebied van energietransitie. In 2040 wil de provincie klimaatneutraal zijn. Dan moet alle binnen de provincie Utrecht benodigde energie hier duurzaam worden opgewekt. In 2023 wil de provincie dat 16% van het regionale energiegebruik duurzaam opgewekt wordt en dat de provincie 9% minder energie gebruikt dan in 2017.

Hoewel de Utrechtse doelen hoger liggen dan de Europese ambitie, kan het beleid voortvloeiend uit de Europese Green Deal bijdragen aan onze regionale opgaven. De Europese Klimaatwet, richtlijnen voor energiebesparing, emissienormen voor voertuigen, subsidies en de EU-regeling voor emissiehandel (EU ETS) zullen bijdragen aan een meer gelijkwaardig economisch speelveld in de interne markt, waardoor Utrechtse partijen makkelijker stappen zullen kunnen zetten naar hernieuwbare energiebronnen en energiebesparing. Daarom oefenen we met onze partners invloed uit op de regelgeving die uiteindelijk ook weer voor de provincie belangrijk is omdat het het speelveld bepaald voor ons handelen bij grote transitie. Die invloed oefenen we vooraf uit door mee te schrijven, mee te denken bij de totstandkoming van beleid. Dit doen we via onze mensen in Brussel, het Huis van de Nederlandse Provincies, Randstadprovincies ed. En formeel doen we dit via het Europees Comité van de Regio's waar we mogen stemmen over advisering van beleid via resoluties, amendementen enz.

De provincie en onze partners zijn gehouden aan veel regels en wetten die zijn vastgesteld door de Rijksoverheid of door de Europese Unie. Soms blijkt bij de realisatie van besparing of duurzame opwekking dat bestaande wetten op het gebied van de energievoorziening of ruimtelijke ordening niet passen bij de energietransitie of blijkt in de praktijk dat een regel of subsidie niet leidt tot het beoogde effect. Daarnaast zijn er belemmeringen op het gebied van regelgeving voor aansluitingen op het distributienet. Wanneer we merken dat dit soort knelpunten door bestaande regels en wetten van de Rijksoverheid of Europese Unie zich (vaker) voordoen bij duurzame energieprojecten in onze

provincie, proberen wij samen met onze partners via **lobby** bij de Rijksoverheid of Europese Unie een aanpassing in gang te zetten.

Financiële instrumenten lenen zich ook voor het opschalen van investeringen in energiebesparing en -opwek via de zogenaamde hefboomwerking. Via garantstellingen en leningen kunnen nieuwe fondsen worden opgericht of projecten worden opgeschaald door het aantrekken van geld uit nationale en **Europese fondsen** en de Europese Investeringsbank (EIB). Speerpunten zijn een fonds om de energietransitie haalbaar en betaalbaar te maken bij een brede laag van de bevolking, een fonds voor projectontwikkeling van wind en zonprojecten door energiecoöperaties en het uitwerken en opzetten van fondsen voor gebouwgebonden financiering van energiebesparing van woningen. De kennis en expertise hiervoor is vooral aanwezig bij onze samenwerkingspartners die opereren in het regionale economisch systeem. Daar begint het initiatief, ondernemerschap en de innovatie die benut en opgeschaald moeten worden.

We willen ook leren van en onze **kennis delen** met andere Europese regio's over hoe andere regio's energietransitie in woningbouw realiseren en welke knelpunten ze tegenkomen bijvoorbeeld bij proeven met warmte-koudeopslag en (diepe) geothermie.

Naast de energietransitie in de bebouwde omgeving is de transitie naar duurzame mobiliteit een grote regionale opgave. Ook deze opgave sluit goed aan op de ambities uit de Europese Green Deal voor **duurzame en slimme mobiliteit**. In de provinciale Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht hebben we aandacht voor schone brandstoffen, schone binnenvaart, mobiele werktuigen (shovels, tractoren). Europese instrumenten voortvloeiend uit de Europese Green Deal kunnen hierbij behulpzaam zijn, zoals afschaffing van subsidies voor fossiele brandstoffen, uitrol van openbare oplaad- en tankpunten en herziening van de richtlijnen betreffende infrastructuur voor alternatieve brandstoffen en betreffende het trans-Europese vervoersnetwerk (de TEN-V-verordening), evenals de herziening van de wetgeving inzake de CO₂-emissienormen voor auto's.

Samen met de Hogeschool Utrecht voeren we het Europese INTERREG-project eBussed uit. Daarin werken we samen met zes andere Europese regio's aan de implementatie van **Zero Emission-bussen**. Denk aan onder meer laadinfrastructuur, techniek, businessmodellen, duurzame opwekking elektriciteit, en ervaringen van reizigers en personeel. Verder kijken we naar ervaringen in concessies in andere regio's en ervaringen met nieuwe technologieën (zoals waterstofbussen).

We blijven de ontwikkeling van **Smart Solar Charging** in Europa promoten. De combinatie van slimme elektriciteitsnetten, de elektrische deelauto's (We Drive Solar) en een bi-directionele laadpalen levert een aantrekkelijke oplossing voor het probleem van opslag van duurzame energie. Met de bi-directionele laadpalen kan de auto duurzaam opgewekte stroom namelijk zowel opslaan als terugleveren aan het net. Met vijf regionale proeftuinen waaronder het Utrechtse Stationsgebied, waar ook een stationaire batterij is geplaatst, groeit het project de pilotfase uit. Pleinen met deze slimme laadpunten zijn al gepland in 21 steden, waaronder Utrecht. Hiermee is Smart Solar Charging uitgegroeid tot een toonaangevend landelijk en internationaal ecosysteem van overheden, bedrijven, startups, projectontwikkelaars en kennisinstellingen. We blijven deze ontwikkeling steunen bij de Europese opschaling.

2.2. AANDACHTSGEBIEDEN

Aandachtsgebied 1 ‘Digitalisering’

Een van de drie strategische doelen van de Utrechtse Regionale Economische Agenda 2020-2027 is ‘waardevolle digitalisering’. De drie opgaven die hieronder vallen (digitale inclusiviteit, datagedreven innovatie en media- en datawijsheid) lopen parallel met de prioriteit van de Europese Commissie voor ‘een digitaal Europa dat klaar is voor de toekomst’. Utrechtse bedrijven en overheden hebben veel ervaring met geografische informatiesystemen (GIS), digitalisering van besluitvorming in de Omgevingswet, e-participatie en burgerparticipatie bij dataverzameling (bijvoorbeeld bij het project Snuffelfiets). Veel kennis en ervaring op het gebied van digitalisering is gebundeld in het cluster van geodata-bedrijven in Amersfoort en in de Data- en Kennishub Gezond Stedelijk Leven. Daarbij komen wij en onze partners ook veel knelpunten tegen die gezamenlijke ontwikkeling en opschaling van nieuwe digitale producten met marktpartijen, belemmeren. Het gaat daarbij om knelpunten bij bijvoorbeeld omgang met persoonsgegevens, eigendom van data, staatssteun en aanbestedingen. Met onze praktijkervaring vanuit Utrecht willen we bijdragen aan **betere Europese regulering** door aandragen van knelpunten en goede voorbeelden. We willen **kennis uitwisselen** met andere regio’s op het gebied van kunstmatige intelligentie en automatisering van besluitvorming, bijvoorbeeld op het gebied van juridische status van en maatschappelijk draagvlak voor geautomatiseerde besluitvorming. We verkennen mogelijkheden voor een **European Digital Innovation Hub** (EDIH) voor de regio Utrecht, een regionale samenwerkingsverband die technologische kennis en experimenteerfaciliteiten bieden om de digitale transformatie van de industrie te versnellen. We zetten ook in op Europese promotie en financiering van de **Data- en Kennishub Gezond Stedelijk Leven**.

Aandachtsgebied 2 ‘(Circulaire) Economie’

De hierboven genoemde prioriteiten Gezond Stedelijk Leven, Mobiliteit en Energietransitie, evenals het aandachtspunt Digitalisering, sluiten al aan op de Regionale Economische Agenda 2020-2027. Nog twee economische onderwerpen verdienen in de Europese context echter onze aandacht:

- Circulaire Economie en
- vormgeving en uitvoering van het EFRO-programma Kansen voor West.

De transitie van lineaire naar een **circulaire economie** is een van de doelstellingen van de Europese Green Deal én van de Utrechtse Regionale Economische Agenda 2020-2027. De regionale economie is in 2050 zoveel mogelijk circulair. Om deze regionale doelstelling te realiseren moeten we de Europese ontwikkelingen volgen en zo mogelijk Europese instrumenten inzetten. In lijn met ambities uit het coalitieakkoord gaat de provincie een regionale grondstoffenstrategie opstellen en een regionale monitoringsstrategie circulaire economie ontwikkelen. De provincie zal daarnaast middels circulair opdrachtgeverschap circulariteit een plek geven binnen eigen inkoop- en aanbestedingstraject’ en, en er wordt bekeken hoe de provincie circulair ondernemerschap en regionale keteninnovatie kan stimuleren.. Ook hierbij kunnen Europese initiatieven behulpzaam zijn.

Samen met de overige drie Randstadprovincies (Flevoland, Noord- en Zuid-Holland) en met de vier grote steden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) voeren we al sinds 2007 een economisch stimuleringsprogramma voor West-Nederland gefinancierd uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Dit programma, genaamd **Kansen voor West**, heeft ieder zeven jaar, volgens de systematiek van het Meerjarig Financieel Kader, andere prioriteiten en doelstellingen, afhankelijk van de economische, maatschappelijke en beleidsontwikkelingen in Europa en in de Randstad. Na Kansen voor West I (2007-2013) en Kansen voor West II (2014-2020) zijn we nu in fase van

voorbereiding van de nieuwe periode 2021-2027. Het programma voor deze nieuwe periode is nog in ontwikkeling, maar zal in ieder geval voor een deel in het verlengde liggen van de doelstellingen van de Europese Green Deal. Komende jaren zal onze aandacht liggen bij de ontwikkeling en opstart van dit derde EFRO-programma voor West-Nederland.

Aandachtsgebied 3 ‘Plattelandontwikkeling / POP’

Een ander Europees programma dat we samen met andere provincies en het Rijk uitvoeren is het ***Plattelandontwikkelingsprogramma*** (POP) voor het ontwikkelen, verduurzamen en innoveren van het platteland. Het huidige programma voor de periode 2014-2020 is al derde POP programma dat we uitvoeren. Ook hier geldt dat het programma voor de nieuwe periode (2021-2027) nog in ontwikkeling is. Hierbij werken we nauw samen met andere provincies in het Interprovinciaal Overleg en met het Rijk via het Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Via het regiebureau POP zijn we aangesloten bij het kennisplatform Netwerk Platteland en European Innovation Partnership (EIP) Agri. Daar wisselen we kennis en ervaring uit. We brengen de organisatie in stelling om effectief te acteren rondom het Nationaal Strategisch Plan (NSP) ter uitvoering van het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Hier werken we samen met het Rijk, andere provincies en de waterschappen om het GLB op nationaal niveau vorm te geven. Het instrument POP3 werkt zeer ondersteunend aan de doelstellingen die we gesteld hebben in onze eigen landbouwvisie.

3. HOE WERKEN WE IN RELATIE TOT EUROPA?

3.0. Algemene uitgangspunten

Bij de activiteiten van de provincie in relatie tot Europa volgen we de volgende uitgangspunten:

- a) Algemeen doel van onze Europastrategie is om Europa optimaal te laten bijdragen aan de Utrechtse opgaven door:
 - monitoring van de relevante Europese wet- en regelgeving, signalering van kansen en bedreigingen, en zo nodig beïnvloeding ervan;
 - optimaal gebruik van de Europese financieringskansen;
 - optimaal gebruik van de Europese kansen voor kennisuitwisseling;
 - optimale profilering van Utrecht in Europa.
- b) 'Europa' is een bestuurslaag, waarmee de provincie te maken heeft (en dus geen doel op zich).
- c) Aansluiting bij de kansen in Europa is noodzakelijk voor het bereiken van provinciale doelen.
- d) Prioritering van activiteiten gebeurt telkens op basis van een afweging van de nodige inspanning ten opzichte van het verwachte effect ervan.
- e) Hierbij zijn de inhoudelijke doelen van de provincie Utrecht leidend.
- f) Samenwerking, zowel regionaal als nationaal en internationaal, is cruciaal.
- g) Daarom draagt de provincie ook bij aan de Europese doelen en de Europese samenwerking.
- h) De portefeuille Europa heeft bestuurlijk en ambtelijk een signalerende, coördinerende en faciliterende rol t.a.v. het Europees aspect van de inhoudelijke beleidsvelden van de provincie.

Op basis van deze uitgangspunten kunnen, niet alleen in deze strategie, maar ook telkens opnieuw, scherpe inhoudelijke keuzes gemaakt worden, die noodzakelijk zijn om in Europa effectief te opereren. Deze uitgangspunten vormen voor ons de criteria voor de afweging van onze inzet richting Europa.

3.1. Europa in de provinciale organisatie

Binnen de provinciale organisatie vormt 'Europa' geen op zichzelf staand doel of dossier. Het beleid van de Europese Unie heeft zijn uitwerking op veel beleidsvelden van de provincie. Europa vormt daarom een integraal onderdeel van alle opgaven. Om de affiniteit met de Europese bestuurslaag in de provinciale organisatie te vergroten zullen we de mogelijkheden onderzoeken voor tijdelijke detachering van provincied medewerkers in Brussel. Na die ervaring zullen ze de weg in Brussel veel beter kennen en daarmee een (nog) efficiëntere en effectievere bijdrage aan het Utrechtse beleid kunnen leveren. Het daadwerkelijk uitvoeren hiervan is onder andere afhankelijk van voldoende capaciteit binnen de provincie en de aanwezigheid van relevante detacheringmogelijkheden in Brussel.

Het **cluster Europa**, binnen het Domein Bestuurs- en Directieondersteuning (BDO), ondersteunt het bestuur, het management en de organisatie bij de Europese zaken. Deze brede signalerings- en adviesfunctie voert het Europa-cluster uit in samenwerking met de Regio Randstad, het Huis Nederlandse Provincies in Brussel en andere samenwerkingsverbanden (zie hieronder).

Daarnaast worden twee Europese subsidieprogramma's decentraal in de provinciale organisatie uitgevoerd onder bestuurlijke en ambtelijke aansturing van de inhoudelijke portefeuillehouders:

- het economisch stimuleringsprogramma **EFRO Kansen voor West** wordt uitgevoerd binnen het Domein Stedelijke Leefomgeving (SLO) onder de aansturing van de portefeuillehouder Economie en
- het **Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP)** binnen het Domein Landelijke Leefomgeving (LLO) onder de aansturing van de portefeuillehouder Landbouw.

3.2. Monitoring, signalering en advisering

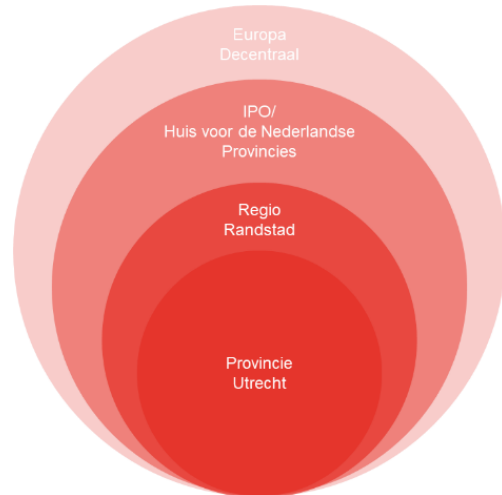
Het cluster Europa in het Domein Bestuurs- en Directieondersteuning vervult de rol van een expertisecentrum op het gebied van Europa voor het bestuur, de provinciale organisatie en, in beperkte mate, voor de regio. De Europese Unie voert echter beleid op een groot aantal terreinen die direct of indirect betrekking hebben op de provincie en haar opgaven. Het is daarom voor één provincie onmogelijk om beleidsontwikkelingen op al deze terreinen actief in gaten te houden. Daarom werkt de provincie bij **monitoring** van Europees beleid, **signalering** van kansen en bedreigingen en **advisering** daarover nauw samen met elkaar en met andere medeoverheden. Hieronder lichten we de belangrijkste samenwerkingsverbanden toe.

Regio Randstad

De provincie Utrecht werkt in eerste instantie nauw samen met de andere drie Randstadprovincies onder de naam van de **Regio Randstad** in het Huis van de Nederlandse Provincies in Brussel. De vier Randstadprovincies, Noord- en Zuid-Holland, Flevoland en Utrecht, bundelen al sinds 1990 hun krachten in Brussel. De samenwerking, onder de naam “Regio Randstad”, richt zich op het signaleren van nieuwe Europese beleidsontwikkelingen en op het actief volgen van een aantal voor de Randstadprovincies relevante beleidsterreinen. De vier provincies vormen op EU-zaken een ‘shared service’ waaraan iedereen vanuit zijn/haar expertise bijdraagt en waarvan de vier deelnemende provincies kunnen profiteren. Er wordt vanuit de Randstadsamenwerking samen opgetrokken in HNP- of IPO-verband en in het Comité van de Regio’s. Bij gezamenlijke doelen en belangen organiseren we samen evenementen en ondernemen andere acties om de beleidsontwikkelingen in Brussel te beïnvloeden. Door deze samenwerking is het volgen van Europese beleidsontwikkelingen efficiënter en de lobby richting Europa effectiever. Binnen Regio Randstad verdelen we dossiers en gebruiken we elkaars expertise. Ook bekostigen we gezamenlijk extra menskracht. Dankzij de Randstadsamenwerking kunnen de vier provincies elkaars kennis en kunde van EU-zaken benutten en hebben zij toegang tot elkaars netwerken in Brussel en binnen Nederland. De bundeling van krachten draagt bij aan de alertheid, betrokkenheid en slagvaardigheid met betrekking tot EU-zaken. Ook werkt de samenwerking beleidsconsistentie tussen de Europese en de provinciebestuurslagen in de hand en stelt deze de vier provincies in staat anticiperend en doelgericht op te treden ten aanzien van nieuw EU-beleid en nieuwe Europese regelgeving. De samenwerking draagt bij aan de effectiviteit van de EU-belangenbehartiging van de provincies.

Huis van de Nederlandse Provincies

De tweede schil vormt de samenwerking tussen alle twaalf provincies in het **Huis van de Nederlandse Provincies** in Brussel. Deze samenwerking is in toenemende mate verbonden aan de structuren van het Interprovinciaal Overleg (IPO): Ambtelijke en Bestuurlijke Adviescommissies (AAC's en BAC's). In dit verband worden enkele meest generieke Europese dossiers gevolgd die relevant zijn voor alle Nederlandse provincies, zoals het Cohesiebeleid na 2020, het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) of Energie & klimaat. Tevens worden vanuit de lidmaatschapsbijdragen van het HNP de gezamenlijke huisvesting bekostigd van de vertegenwoordigers van de Nederlandse provincies in Brussel.

Europa Decentraal

De derde schil vormt de samenwerking van alle decentrale overheden in Nederland. De provincies, gemeenten en waterschappen, gesteund door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hebben gezamenlijk **Europa Decentraal** opgericht, hét kenniscentrum voor Europees recht en beleid van en voor (semi-)overheidsorganisaties.

3.3. Beleidsbeïnvloeding

Omdat het Europese beleid een grote rol speelt op veel voor de provincie belangrijke beleidsterreinen, werkt de provincie mee aan de ontwikkeling ervan. Hiervoor gebruiken we verschillende **beïnvloedings** mogelijkheden. Zo werken we met andere regio's en steden aan adviezen in het **Europees Comité van de Regio's**. Dit Comité is een officieel adviesorgaan van de Europese Unie met de vertegenwoordiging van 350 decentrale overheden uit heel Europa, waaronder de provincie Utrecht.

We reageren op relevante **beleidsevaluaties en -consultaties** van de Europese Commissie en schrijven mee aan of ondertekenen **lobbybrieven** over de voor de provincie belangrijke onderwerpen, zoals het cohesiebeleid. Als Nederlandse provincie hebben we zelfs de mogelijkheid, uniek in de EU, om samen met verschillende departementen mee te lezen en mee te schrijven aan het officiële standpunt van de EU-lidstaat Nederland: het zogenaamde **BNC-fiche** (de afkorting BNC staat voor Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen). Na de vaststelling in de ministerraad vormen de BNC-fiches de inzet voor de Nederlandse onderhandelingen in Brussel.

Verder brengen we onze standpunten over tijdens bilaterale **gesprekken** met de vertegenwoordigers van Europese instellingen en tijdens (netwerk)**bijeenkomsten en workshops**. Zowel in de adviezen van het Comité van de Regio's als in consultaties, lobbybrieven en de BNC-fiches gebruiken we de praktijkkennis van de provincie bij de uitvoering van Europees beleid. We signaleren knelpunten (bijv. tegenstrijdige regelgeving) en kansen (bijv. een meer integrale, gebiedsgerichte aanpak) om het Europese beleid en regelgeving uitvoerbaar en nuttig te maken en houden. Dat doen wij bij voorkeur samen met onze regionale partners en in afstemming met andere Nederlandse provincies (in Regio Randstad, Huis van de Nederlandse Provincies en IPO) en gelijkgestemde regio's elders in Europa (in Europese netwerken zoals AIR, WHO Regions for Health of POLIS).

3.4. Profilering

Nauw verbonden met beleidsbeïnvloeding is de **profilering** van de regio Utrecht. Een herkenbaar *profiel* en een zekere *bekendheid* openen deuren en helpen bij het sluiten van coalities en vinden van projectpartners. Om effectief in Brussel te opereren, Utrecht op de kaart te zetten en om Europese projecten binnen te halen en uit te voeren is het noodzakelijk om regionaal krachten te bundelen met andere overheden, bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Sinds enkele jaren werken we samen met onze regionale partners onder de noemer van "**Utrecht Region**"⁸ aan een internationaal *profiel* van de regio Utrecht als de Europese experimenteerruimte ('living lab') voor Gezonde Stedelijke Leefomgeving: "Healthy Urban Living". We organiseren samen workshops en (netwerk)bijeenkomsten in Utrecht en Brussel, schrijven samen (feliciteatie)brieven, voeren samen gesprekken met vertegenwoordigers van Europese instellingen, en organiseren samen inkomende en uitgaande werkbezoeken. Daarbij hebben we actief de publicatie van de *Regional Competitiveness Index in 2017* en *2019* aangegrepen om de *bekendheid* van Utrecht als een van de meest competitieve Europese regio's te vergroten. Via al deze verschillende activiteiten hebben we Utrecht als Healthy Urban Living-regio op de Europese kaart gezet. Internationale profilering is een kwestie van lange adem. Het is daarom van belang om consequent door te gaan met de gezamenlijke inzet in de komende jaren (zie verder hieronder bij "Utrechtse prioriteiten").

3.5. Europese financiering

Bij **Europese financiering** valt een belangrijk onderscheid te maken tussen Europese programma's die mede door de provincie worden gerund en programma's waarbij de provincie deze rol niet heeft. Bij Europese programma's die mede door de provincie worden gerund, het economisch stimuleringsprogramma **EFRO Kansen voor West** en het **Plattelandsontwikkelingsprogramma POP**, krijgt de provincie de verantwoordelijkheid om een bepaald bedrag aan Europese subsidies binnen de geldende kaders weg te zetten via projecten. De provincie heeft dan invloed op de beleidskeuzes en het management van zo'n programma. In het kader van deze programma's is internationale samenwerking niet nodig. Deze programma's, zoals reeds gezegd, worden bij de provincie Utrecht decentraal uitgevoerd binnen respectievelijk het Domein Stedelijke Leefomgeving (SLO) onder de aansturing van de portefeuillehouder Economie en binnen het Domein Landelijke Leefomgeving (LLO) onder de aansturing van de portefeuillehouder Landelijk gebied.

Bij de meeste overige Europese programma's heeft de provincie echter geen rol als medebeheerder ervan. De provincie kan dan of zelf een aanvrager zijn of potentiële aanvragers uit de provincie op de kansen wijzen binnen een specifiek programma. Elke aanvraag, ook een aanvraag van de provincie zelf, concurreert met vele aanvragen uit andere landen. Bij dit soort bovennationale programma's is internationale samenwerking meestal noodzakelijk. Het Cluster Europa binnen het Domein Bestuurs- en Directieondersteuning (BDO) adviseert over deze financieringskansen en ondersteunt bij het aanvragen hiervan. De advisering is gericht aan de provinciale organisatie en haar partners in de regio die bijdragen aan de uitvoering van het beleid van de provincie.

⁸ 'Utrecht Region' duidt het gebied van provincie Utrecht en aangrenzende regio's, Gooi en Vechtstreek en Foodvalley, aan.

Ook op het gebied van Europese financiering werken we samen met onze regionale partners. In het **European Funding Network Utrecht** (EFNU)⁹ wisselen we kennis en ervaring uit en stemmen we onze inzet af. Verschillende partijen hebben uiteenlopende specialisaties. De provincie en grotere gemeenten hebben met name ervaring met het EFRO-Programma Kansen voor West, het Plattelandsontwikkelingsprogramma POP en het Interreg-programma voor interregionale samenwerking. De grote kennisinstellingen daarentegen, zoals de Universiteit Utrecht en het Universitair Medisch Centrum beschikken over veel expertise op het gebied van het Europees onderzoek en innovatieprogramma Horizon. Door onze expertise te delen en krachten te bundelen vergroten we de slagkansen van onze Europese subsidieaanvragen.

Alle Europese financieringsprogramma's volgen de zevenjarige begrotingscyclus van de Europese Unie: het **Meerjarig Financieel Kader** (MFK). De financieringsprogramma's van het MFK 2014-2020 lopen in 2020 af en de onderhandelingen over het MFK 2021-2027 zijn in volle gang. In vorige periodes bereikten de regeringsleiders pas laat een akkoord over een nieuw MFK, waardoor de nieuwe financieringsprogramma's met veel vertraging van start gingen. Door Brexit en veel nieuwe uitdagingen en uiteenlopende belangen zijn de huidige onderhandelingen bijzonder zwaar. De verwachting is dan ook dat de nieuwe financieringsprogramma's pas in de loop van 2021 of zelfs daarna van start gaan.

Tot die tijd zullen we ons met onze partners in het *European Funding Network Utrecht* voorbereiden op de nieuwe periode door kansrijke programma's te verkennen en thematische informatiebijeenkomsten en workshops te organiseren voor verschillende doelgroepen in de gehele regio over de nieuwe Europese financieringskansen. Onze prioriteit zal daarbij liggen bij de hierboven genoemde thema's van Gezond Stedelijk Leven, Multimodale Mobiliteit, Energietransitie, Digitalisering, (Circulaire) Economie en Plattelandsontwikkeling.

3.6. Middelen en verantwoording

Voor het monitoren, signaleren, faciliteren, lobbyen en coördineren beschikt de provincie over 2,8 fte's bij het cluster Europa (Team Bestuurlijke ontwikkeling, interbestuurlijk toezicht en Europa, Domein Bestuurs- en Directieondersteuning):

- lobbyist / vertegenwoordiger in Brussel
- adviseur Europese financiering,
- beleidsadviseur / coördinator Europa.

In 2020 wordt het cluster Europa uitgebreid met ca 2 fte's:

- tweede adviseur Europese financiering (ca 1fte),
- medewerker Europese projecten (ca 0,5 fte),
- junior Public Affairs (ca 0,5 fte).

⁹ Het European Funding Network Utrecht (EFNU) is een informeel ambtelijk netwerk van Europese subsidieadviseurs van een aantal gemeenten en kennisinstellingen uit de regio. Het netwerk is geïnitieerd en wordt gefaciliteerd door de provincie. Het doel is regionale kennisuitwisseling en afstemming over Europese financieringskansen. Tot de deelnemers behoren adviseurs van o.a. de gemeenten Utrecht en Amersfoort, U10, Universiteit Utrecht (UU), Hogeschool Utrecht, Hogeschool voor Kunsten Utrecht (HKU), Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMCU), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en Economic Board Utrecht (EBU).

Voor deze in totaal ca 4,8 fte's staat ca € 500.000 aan personeelskosten begroot op de kostenplaats Europese zaken.

Het materiële budget voor de uitvoering van de bovengenoemde taken van het cluster Europa draagt jaarlijks (afgerond):

	in 2020	in 2021 en verder
Totaal	€ 250.000 ¹⁰	€ 250.000
daarvan de Utrechtse bijdrage aan het Huis van de Nederlandse Provincies en de Regio Randstad: monitoring, signalering, beleidsbeïnvloeding in samenwerking met andere provincies en huisvesting in Brussel	€ 105.000	ca € 125.000
restant voor ondersteuning Europese subsidieaanvragen, reis- en verblijfkosten, organisatie voorlichtings- en netwerkbijeenkomsten in Nederland	€ 145.000	ca € 125.000

Daarnaast zet de provincie jaarlijks de volgende middelen in voor het vormgeven en uitvoeren van twee Europese programma's¹¹:

	fte's	€
EFRO-programma West-Nederland (Kansen voor West) bij het Team Economie binnen de Domein Stedelijke Leefomgeving	0,2 fte	€ 90.000 ¹²
Coördinatie Plattelandsontwikkelingsprogramma POP bij het Team Projectleiders leefomgeving (PL2), binnen de Domein Landelijke Leefomgeving	1 fte	ca € 1.300.000 ¹³
Subsidieloket POP	ca 5 fte	n.v.t.

De verantwoording vindt plaats via de reguliere planning- en controlcyclus van de provincie.

Daarnaast zal het cluster Europa minstens eens per jaar een informatiesessie organiseren voor de Provinciale Staten.

¹⁰ Inclusief de extra € 50.000 vanaf 2020 voor Effectieve lobby Brussel/Den Haag uit het coalitieakkoord / Begroting 2020.

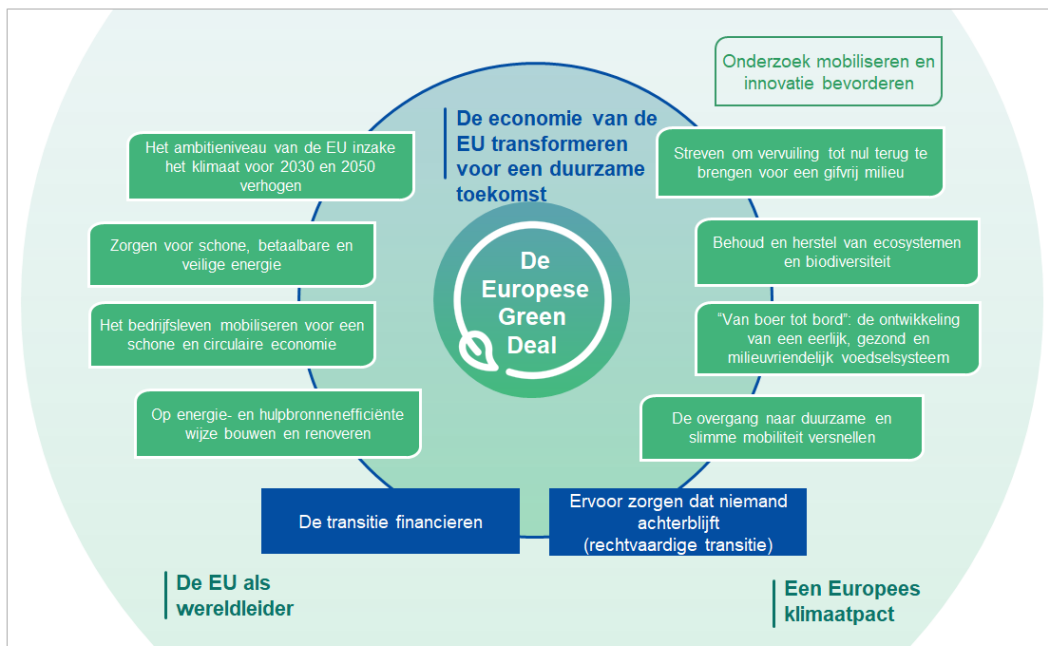
¹¹ Het grote verschil in uitvoeringskosten is het gevolg van verschillend karakter en organisatie van de programma's. In het geval van EFRO gaat het om in totaal (voor de periode van zeven jaar) ca 10 grote subsidiebeschikkingen die bovendien niet door de provincie Utrecht, maar door het Programmabureau voor de hele Randstad, onder verantwoordelijkheid van de Managementautoriteit worden afgegeven. In het geval van POP gaat het om een groot aantal kleinere subsidiebeschikkingen die door de provincie zelf worden afgegeven.

¹² Jaarlijkse bijdrage van de provincie Utrecht voor de (technische) uitvoering van het Operationeel Programma Kansen voor West door de Managementautoriteit (MA) bij de Gemeente Rotterdam.

¹³ Circa € 1.200.000 per jaar aan voor de uitvoeringskosten van het POP programma (bijdragen aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, regiebureau POP, Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit e.d.) plus circa € 100.000 per jaar voor de proceskosten voor het LEADER-programma.

BIJLAGEN

Europese Green Deal

Al tien dagen na haar officiële aantreden presenteerde de nieuwe Europese Commissie op 11 december 2019 de Europese Green Deal, een ambitieuze overkoepelende strategie ('roadmap') voor een klimaatneutraal Europa, met aankondiging van vele beleidsinitiatieven op het gebied van:

- **klimaatambitie** (reductie CO₂-uitstoot),
- schone, betaalbare en veilige **energie**,
- schone en circulaire **economie**,
- duurzame en slimme **mobiliteit**,
- energie- en hulpbronnefficiënte wijze **bouwen en renoveren**,
- eerlijk, gezond en milieuvriendelijk **voedselsysteem** (*Farm to Fork-strategie*),
- herstel van ecosystemen en **biodiversiteit**,
- gifvrij **milieu** ('zero pollution'-actieplan) en
- groene **financiering** en investeringen en een rechtvaardige transitie.

De afzonderlijke voorstellen die onder verschillende thema's van de Green Deal vallen worden geleidelijk in de loop van 2020 en 2021 gepubliceerd. De Europese Green Deal is de nieuwe groeistrategie voor Europa en de eerste prioriteit van de nieuwe Europese Commissie, onder directe verantwoordelijkheid van de eerste vicevoorzitter Frans Timmermans. Deze strategie om de Europese economie ingrijpend te verduurzamen zal doorwerken op nagenoeg alle beleidsterreinen en zal ook van grote invloed zijn op veel verschillende beleidsterreinen van de provincie.

De hoofddoelstelling van de Green Deal is erop gericht om van Europa in 2050 het eerste **klimaat-neutrale continent** te maken. Deze doelstelling tezamen met een kader van maatregelen, een lange-termijnkoers en een monitoringsysteem wil de Europese Commissie in een Klimaatwet vastleggen. De klimaatwet verplicht EU-instellingen en lidstaten om de klimaatneutraliteitsdoelstelling in 2050 te halen en zorgt ervoor dat de Europese regels op alle beleidsterreinen hieraan bijdragen. Hiervoor zal de Commissie herzieningen van verschillende richtlijnen en verordeningen voorstellen. Het betreft bijvoorbeeld de richtlijn energie-efficiëntie, de richtlijn hernieuwbare energie, en de verordening

inzake landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw. Naast maatregelen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, zet de Europese klimaatwet ook in op **klimaatadaptatie**. De Klimaatwet stelt dat lidstaten moeten zorgen voor het ontwikkelen en implementeren van aanpassingsstrategieën, wil inspanningen op het gebied van klimaataanpassing vergroten en stelt voor de ontwikkeling, implementatie, beoordeling en monitoring van nationale klimaatadaptatiestrategieën meer te reguleren. De Commissie kondigt een nieuwe klimaatadaptatiestrategie aan die Europa op alle bestuurlijke niveaus bestendiger, veerkrachtiger en parater moet maken door de klimaatbestendigheid van infrastructuur, steden en natuur te vergroten. Met een **Klimaatpact** wil de Commissie regionale en lokale overheden, de industrie, lokale gemeenschappen en burgers betrekken bij het ontwikkelen van klimaatacties en het verspreiden van informatie over lokale praktijken.

Het koolstofarm maken van het Europese energiesysteem is van cruciaal belang om de klimaatdoelstellingen te bereiken. Daarom wil de Commissie dat de Europese energiesector overgaat naar **hernieuwbare energie**, terwijl de afhankelijkheid van vervuilende grondstoffen zoals olie, steenkool en gas wordt afgebouwd. Ook energie-efficiëntie is een prioriteit. De Commissie zal de nationale energie- en klimaatplannen beoordelen en als ze niet ambitieus genoeg zijn komt zij met aanvullende maatregelen. Tegelijkertijd moet de energievoorziening van de EU veilig en betaalbaar zijn voor consumenten en ondernemers. Om dit te bereiken moet de Europese energiemarkt volledig geïntegreerd, onderling verbonden en gedigitaliseerd zijn.

Een onderdeel van de Green Deal is de transitie van een lineaire naar een **circulaire economie**. In het actieplan voor de circulaire economie zet de Commissie in op beleid voor ‘duurzame producten’ gericht op circulair design, het voorkomen van afval en hergebruik van producten. Dit beleid is gericht met name op sectoren die veel kostbare grondstoffen verbruiken zoals voor textiel, bouwmaterialen, elektronica en plastic. De uitgebreide producentenverantwoordelijkheid wordt versterkt, er komen strengere voorwaarden op het gebied van duurzame verpakkingen en er volgt een wettelijk kader voor biologisch afbreekbare verpakkingen. Daarnaast kondigt de Commissie een voorstel aan voor een Europees model voor gescheiden afvalinzameling.

Gebouwen zijn verantwoordelijk voor 40% van de verbruikte energie, maar de renovatie van gebouwen gaat niet snel genoeg. Daarom wil de Commissie een **“golf van renovatie” van openbare en particuliere gebouwen** op gang brengen. Dit doet de Commissie door het strikt handhaven van bestaande wetgeving gerelateerd aan de energieprestaties van gebouwen. De Commissie zal de bouwproductenverordening herzien en een open platform introduceren waar de vastgoed- en bouwsector, architecten, ingenieurs en lokale overheden worden samengebracht om de belemmeringen voor renovatie aan te pakken. Het doel van het laatste initiatief is het clusteren van renovatiewerkzaamheden teneinde te kunnen profiteren van betere financieringsvoorwaarden en schaalvoordelen.

Om klimaatneutraliteit te realiseren wil de Europese Commissie via een strategie voor **duurzame en slimme mobiliteit** een reductie met 90% ten opzichte van de huidige vervoersemisies in 2050 realiseren. Zowel het vervoer over de weg als dat per spoor, door de lucht en over het water zal moeten bijdragen tot die vermindering. Multimodaal vervoer krijgt een krachtige impuls, o.a. via een nieuw richtlijn gecombineerd vervoer. De Commissie komt met maatregelen om de spoorwegen en de binnenwateren beter te beheren en de capaciteit daarvan te vergroten. Geautomatiseerde en geconnecteerde multimodale mobiliteit zal een steeds grotere rol spelen, samen met de slimme verkeersbeheersystemen. Het vervoerssysteem en de infrastructuur van de EU zullen geschikt worden gemaakt voor de ondersteuning van nieuwe duurzame mobiliteitsdiensten die verkeersopstoppingen en milieuverontreiniging kunnen doen verminderen, met name in stedelijke gebieden. De Commissie zal via haar financieringsinstrumenten, zoals de Connecting Europe Facility, bijdragen aan de ontwikkeling van slimme systemen voor verkeersbeheer en oplossingen in het kader van “mobiliteit als

dienst” (“*Mobility as a Service*”, MaaS). De gevolgen van het vervoer voor het milieu en de gezondheid moeten in de vervoersprijzen tot uitdrukking komen. De subsidies voor fossiele brandstoffen moeten worden afgeschaft en de Commissie zal de energiebelastingrichtlijn herzien om de huidige belastingvrijstellingen voor brandstof voor de luchtvaart en de maritieme sector af te schaffen. De EU moet tegelijkertijd de productie en het gebruik van duurzame alternatieve vervoersbrandstoffen vergroten. De Commissie zal de uitrol van openbare oplaad- en tankpunten ondersteunen en de richtlijn betreffende infrastructuur voor alternatieve brandstoffen en het trans-Europese vervoersnetwerk (de TEN-V-verordening) herzien. Om het vervoer beduidend minder vervuilend te maken zal de Commissie strengere normen voor de emissie van luchtverontreinigende stoffen voor voertuigen voorstellen en de wetgeving inzake de CO₂-emissionormen voor auto's herzien.

Met de **Farm to Fork-strategie** beoogt de Commissie de voedselketen te verduurzamen en bij te dragen aan een eerlijk, gezond en milieuvriendelijk voedselsysteem. Naast bewustwording van de burger richt deze strategie zich op een drastische vermindering in het gebruik van chemische pesticiden, meststoffen en antibiotica. De Commissie wil samenwerken met lidstaten en belanghebbenden om ervoor te zorgen dat de nationale landbouwplannen aansluiten op de ambities van de Green Deal en de Farm to Fork-strategie.

De Commissie kondigt een **Biodiversiteitsstrategie** aan, die zich richt op een betere bescherming en eventuele uitbreiding van Natura-2000 gebieden en de vergroening van Europese steden. Tevens zal de Commissie een nieuwe **EU-bosstrategie** presenteren, gericht op het kwalitatief en kwantitatief verbeteren van het bosoppervlak van de EU. Bosbeheerders worden met deze EU-strategie aangezet tot het duurzaam in stand houden, planten en beheren van bossen, om de absorptie van CO₂ te bevorderen.

Om de vervuiling van lucht, water en bodem tot nul terug te brengen is de Commissie voornemens een **'zero pollution'-actieplan** op te stellen. In dit kader zal de Commissie zich o.a. richten op het herstel van het grond- en oppervlaktewater, het bestrijden van de vervuiling van grote industriële installaties en het ondersteunen van lokale overheden bij het zorgen voor **schonere lucht**. Daarbij zal de Commissie voorstellen om de bepalingen inzake monitoring, modellering en luchtkwaliteitsplannen aan te scherpen, en om de normen voor de luchtkwaliteit beter te laten aansluiten bij de aanbevelingen van de Wereldgezondheidsorganisatie. Om te zorgen voor een gifvrij milieu zal de Commissie een **duurzaamheidsstrategie inzake chemische stoffen** presenteren, die de industrie zal aanmoedigen om veilige en duurzame alternatieven voor chemische stoffen te ontwikkelen. In aanvulling op de Europese Green Deal zal het de Commissie tevens het 8^e **Milieuactieprogramma** (8^e MAP) presenteren met een nieuw monitoringsmechanisme voor milieudoelstellingen.

Om de Green Deal te **financieren** wil de Commissie 25% van de EU-begroting en tenminste 30% van het Invest EU-fonds in te zetten voor klimaatmaatregelen. Ook kondigt de Commissie een 'duurzaam Europees **investeringsplan**' aan om duurzame projecten en investeringen te ondersteunen. De Commissie zal de staatsteunregels herzien om het uitfaseren van de meest vervuilende fossiele brandstoffen vergemakkelijken en marktbelemmeringen verwijderen voor het gebruik van schone producten. Met nadere wetgeving en richtsnoeren voor groene publieke aanbestedingen wil de Commissie zelf het goede voorbeeld geven en andere overheden hierbij helpen. Het **Just Transition Mechanisme**, met een nieuw fonds, moet zorgen voor een eerlijke transitie van kwetsbare en achterlopende regio's en sectoren. Omdat innovatie ten grondslag ligt aan de oplossingen voor klimaatverandering, zal tenminste 35% van het onderzoek- en innovatieprogramma Horizon Europe worden besteed aan nieuwe oplossingen voor het klimaat. Met behulp van publieke en private middelen en onder leiding van de Europese investeringsbank hoopt de Europese Commissie op een investering van in totaal €100 miljard binnen de komende zeven jaar.

Digitale Toekomst

Het tweede grote beleidspakket dat de Europese Commissie na de Green Deal presenteerde, betrof de commissieprioriteit 'een digitaal Europa dat klaar is voor de toekomst'. Op 19 februari 2020 publiceerde de Commissie de overkoepelende strategie ('roadmap') "Shaping Europe's **digital future**"¹⁴, een 'Datastrategie' en een 'witboek over kunstmatige intelligentie'.

De Commissie zet in op de volgende drie doelstellingen:

- technologie die werkt voor mensen,
- een eerlijke en concurrerende economie,
- een open, democratische en duurzame samenleving.

Om deze doelen te bereiken wil de Commissie onder andere het actieplan voor 5G en 6G updaten en een Europese Cybersecurity-strategie uitbrengen. De Commissie zet zich ervoor in om grote sociaal-economische organisaties, zoals scholen, ziekenhuizen en bedrijven, al in 2025 te verbinden met Gigabit connectiviteit. De regels voor digitale diensten moeten gelijk zijn voor heel Europa. Ook wil de Commissie digitalisering inzetten voor de doelen van de Green Deal: het tegengaan van de klimaatverandering en het realiseren van de groene transitie.

In de Europese **Data Strategie** presenteert de Commissie hoe zij de komende vijf jaar de data-economie wil aandrijven. De Commissie stelt dat bedrijven en overheden door middel van data betere beslissingen kunnen nemen. Daarom wil de Commissie het gebruik van en de vraag naar data, evenals op data gebaseerde producten en diensten stimuleren, door een Europese Dataruimte te creëren, waarbinnen deze data vrijelijk en veilig gedeeld en gebruikt kunnen worden. Hiervoor zal de Commissie de komende jaren verschillende (wetgevings-)voorstellen presenteren, waaronder een wetgevingskader om de governance van de Europese dataruimte te waarborgen. Toegang tot en het hergebruiken van data moeten voor partijen op verschillende niveaus binnen de Europese interne markt zo makkelijk mogelijk gemaakt worden, terwijl ook Europese waarden zoals gegevensbescherming, consumentenbescherming en concurrentiebewaking gerespecteerd worden. Om data-uitwisseling tussen deze partijen verder te faciliteren zal de Commissie een Data Act presenteren. In de Europese Data Strategie kijkt de Commissie ook naar de potentie die het gebruik van (meer) data kan hebben voor lokale en regionale overheden. De Commissie wil dat decentrale overheden meer data van ondernemingen en dat bedrijven meer overheidsdata gebruiken. Daarom wil de Commissie bedrijven en overheden aanmoedigen om (vrijwillig) hun datasets beschikbaar te stellen voor elkaar.

In de 'witboek over **kunstmatige intelligentie**' (*artificial intelligence*, AI) zet de Commissie in op een balans tussen het stimuleren van innovatie (via een 'ecosysteem van uitmuntendheid') en de bescherming van burgers tegen invasieve technologie (via een 'ecosysteem van vertrouwen'). Het doel is om in partnerschap met de particuliere en de publieke sector in de hele keten middelen te mobiliseren en er met de juiste stimulansen voor te zorgen dat KI sneller ingang vindt. De Commissie zal de oprichting van excellentie- en testcentra faciliteren die Europese, nationale en particuliere investeringen kunnen combineren. Hiervoor zal de Commissie programma's Digitaal Europa Horizon Europa inzetten. Via de pijler voor geavanceerde vaardigheden van het programma Digitaal Europa wil de Commissie netwerken van vooraanstaande universiteiten en instellingen voor hoger onderwijs opzetten en ondersteunen, teneinde de beste professoren en wetenschappers aan te trekken en wereldwijd toonaangevende masterprogramma's op het gebied van kunstmatige intelligentie aan te bieden.

¹⁴ "De digitale toekomst van Europa vormgeven" Het document is op het moment van schrijven (nog) niet in het Nederlands verschenen.

Het witboek bevat een focus op het MKB met een inzet op de European *Digital Innovation Hubs* (EDIH's) en nieuwe publiek-private partnerschappen op het gebied van onder andere kunstmatige intelligentie. Verder wil de Commissie zich inzetten op het gebruik van kunstmatige intelligentie in de publieke sector, en komt er een kader voor regelgeving voor kunstmatige intelligentie en het gebruik van trainingsdata voor kunstmatige intelligentie-systemen. Hierbij is er bijzondere aandacht voor menselijk toezicht op kunstmatige intelligentie-systemen. Naast bestaande regelgeving, zoals de Algemene verordening gegevensbescherming, moet er een nieuw wetgevingskader komen dat alle mogelijke risico's van kunstmatige intelligentie afvangt.

Later zal de Commissie nog komen met een wet inzake digitale diensten, een Europees actieplan voor democratie, Europees actieplan voor democratie en een herziening van de eIDAS-verordening (*Electronic IDentification Authentication and trust Services*) betreffende elektronische identificatie en vertrouwensdiensten voor elektronische transacties in de interne markt.